

PRAVNI FAKULTET  
UNIVERZITETA U BEOGRADU

**KLIMATSKE PROMENE  
PRAVNI I  
EKONOMSKI IZAZOVI**

ZBORNİK RADOVA

UREDNIK  
PROF. DR STEVAN LILIĆ



BEOGRAD  
2011

## SADRŽAJ

Predgovor .....	9
Forward .....	10
<i>Petar Đukić</i>	
Ekonomске консеквенце климатских промена – одрживи одговор ...	11
<i>Andelka Mihajlov, Danko Aleksić</i>	
Sprovođenje multilateralnih sporazuma u oblastima klimatskih promena i životne sredine i evropske integracije: komparativni prikaz .....	41
<i>Vida Čok</i>	
Pravo životne sredine i klima .....	52
<i>Rodoljub Etinski</i>	
Promena klime i promene u međunarodnom poretku .....	66
<i>Dragoljub Todić</i>	
Propisi Evropske unije u oblasti klimatskih promena i neka otvorena pitanja .....	85
<i>Darko Nadić</i>	
Klimatske promene i politika Sjedinjenih Američkih Država .....	110
<i>Stevan Lilić, Marko Milenković</i>	
Redukcija emisije gasova staklene bašte i kompetitivnost evropske ekonomije do 2050 – pravni izazovi .....	125
<i>Tatjana Jovanić</i>	
Klimatske promene i regulacija rizika: kritički osvrt na ulogu modela .....	135
<i>Marija Blagojević</i>	
Ugrožavanje životne i radne sredine posledicama klimatskih promena .....	147
<i>Mirjana Drenovak Ivanović</i>	
Uključivanje javnosti u formulisanje politike klimatskih promena ...	157
<i>Драган Јовашевић</i>	
Казнеоправна заштита животне средине .....	172
<i>Нада Дебељачки</i>	
Начело супсидијарности у заштити животне средине у праву Европске уније .....	195

## REDUKCIJA EMISIJE GASOVA STAKLENE BAŠTE I KOMPETITIVNOST EVROPSKE EKONOMIJE DO 2050 – PRAVNI IZAZOVI

### Apstrakt

*Evropska unija je globalni lider u borbi protiv klimatskih promena. Početkom 2011. Evropska komisija je promovisala Inicijativu za efikasno korišćenje resursa, čiji je jedan od sastavnih dokumenata i Strategija za kompetitivnu niskokarbonsku ekonomiju u 2050 (Roadmap for Moving to a Competitive Low Carbon Economy in 2050). U radu se analizira Strategija i glavni pravni izazovi koji iz nje proističu, kao i legislativni procesi koje će ovakva politika pokrenuti. Kao glavni pravni izazovi EU u narednih nekoliko decenija u vezi sa primenom ove politike prepoznaju se: 1) potreba uvođenja novih (viših) standarda u nizu oblasti, posebno energetike, industrije, transporta; 2) promena fokusa energetske legislative; 3) potreba za redefinisanjem pravila državne pomoći; 4) promene instrumenata razvojne pomoći i njihova veza sa trgovinskom politikom, kao i 5) kreiranje pravnih režima koji bi mogli da obezbede ostvarenje redukcije emisija gasova i održe konkurentnost ekonomija članica EU u slučaju da ne bude bilo dovoljno isplativih tehnologija.*

*Ključne reči: klimatske promene, Evropska unija, redukcija emisija, kompetitivnost ekonomije.*

### 1. Uvod

Fenomen antropogeno uzrokovanog rasta emisija gasova staklene bašte i uzročno izazvanih klimatskih promena predstavlja jedan od najvećih ekoloških, političkih, ekonomskih i pravnih izazova sa kojima

\* Prof. dr Stevan Lilić ([www.slilic.com](http://www.slilic.com)), redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Marko Milenković, MA, LL.M, istraživač pripravnik Instituta društvenih nauka. Članak je rezultat rada na projektu „Perspektive implementacije evropskih standarda u pravni sistem Srbije“ (179059), koji je podržan od Ministarstva prosvete i nauke Republike Srbije.

se suočava čovečanstvo. Iako u poslednjih 25 godina postoje značajne inicijative za smanjivanje i sprečavanje posledica klimatskih promena, režimi koji su kreirani do danas nisu dali zadovoljavajuće rezultate uz izraženu diskrepancu između pristupa koje imaju vodeće ekonomije emiteri gasova staklene bašte.<sup>1</sup>

Neslaganja povodom pristupa problemu između različitih aktera u klimatskim pregovorima<sup>2</sup> dovela su do neuspeha trenutnog pregovaračkog procesa pod okriljem Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o promeni klime i neizvesnog usvajanja obavezujućeg međunarodnog dokumenta koji bi kvantifikovao redukcije emisija gasova staklene bašte nakon što 2012. godine prestane važenje Protokola iz Kjota uz Okvirnu konvenciju. Nakon propasti klimatskih pregovora u Kopenhagenu<sup>3</sup> i usvajanja Dogovora iz Kopenhagena (*Copenhagen Accord*), koji sadrži jedino opštu obavezu redukcije uz saglasnost strana da individualno notifikuju svoje planirane redukcije,<sup>4</sup> Evropska unija je prema Sporazumu iz Kopenhagena notifikovala smanjenje za 20% u odnosu na 1990. godinu, uz potencijalnu mogućnost smanjenja do 30% ukoliko ostali najveći emiteri sprovedu odgovarajuće redukcije.<sup>5</sup>

Evropska unija sa svojom zajedničkom politikom u ovoj oblasti nesumljivo predstavlja lidera uz kontinuirani razvoj politika i pravnih režima za suočavanje sa problemom klimatskih promena. Početkom 2011. godine, Evropska komisija je u okviru Strategije EU za 2020.

- 1 Podaci o najvećim emiterima se mogu naći na: [http://www.ucsusa.org/global\\_warming/science\\_and\\_impacts/science/each-country-share-of-co2.html](http://www.ucsusa.org/global_warming/science_and_impacts/science/each-country-share-of-co2.html)
- 2 SAD kao vodećeg razvijenog emitera, članica EU kao razvijenih ekonomija, najvećih rastućih ekonomija (Kina, Indija, Brazil, Indonezija, Malezija), grupe zemalja proizvođača sirove nafte (Saudijska Arabija i dr.), malih ostrvskih zemalja itd.
- 3 Nakon propasti pregovora u Kopenhagenu grupa vodećih stručnjaka u oblasti ponudila je kreiranje drugačijeg međunarodnog režima, videti više: University of Oxford – Institute for Science, Innovation and Society, LSE Mackinder programme for the study of long waves, *The Hartwell Paper, A new direction for climate policy after the crash of 2009*, May 2010.
- 4 Više o pregovaračkom procesu uoči i tokom Samita u Kopenhagenu videti: Leonardo Massai, *The Long Way to the Copenhagen Accord: Climate Change Negotiations in 2009*, RECIEL 19 (1) 2010, str. 104–121; Meinhard Doell, *The Legacy of the Climate Talks in Copenhagen: Hopenhagen or Brokenhagen?*, CCLR, 1, 2010, str. 86–100.
- 5 Notifikacija dostupna na: [http://unfccc.int/files/meetings/cop\\_15/copenhagen\\_accord/application/pdf/europeanunioncphaccord\\_app1.pdf](http://unfccc.int/files/meetings/cop_15/copenhagen_accord/application/pdf/europeanunioncphaccord_app1.pdf)

promovisala Inicijativu za efikasno korišćenje resursa<sup>6</sup>, čiji je jedan od sastavnih dokumenata i Strategija za kompetitivnu niskokarbonsku ekonomiju u 2050. godini (*Roadmap for Moving to a Competitive Low Carbon Economy in 2050*).<sup>7</sup>

## 2. Aktuelni pravni okvir EU u oblasti klimatskih promena

Aktuelna politika EU prema klimatskim promenama podrazumeva zajedničku implementaciju globalno najambicioznijeg cilja za redukciju emisija gasova staklene bašte. Prema Dogovoru iz Kopenhagena, EU je notifikovala smanjenje za 20% u odnosu na 1990. uz potencijalnu redukciju do 30% ukoliko se i drugi veliki emiteri obavežu na odgovarajuće (veće) redukcije, što bi značilo i izmenu sadašnje politike i ciljeva redukcije. Pravni okvir EU u ovoj oblasti obuhvata niz akata koji se odnose na zajedničko ostvarivanje ciljeva, monitoring i izveštavanje o emisijama gasova staklene bašte (GSB), EU sistem za trgovinu emisijama gasova, skladištenju GSB, ali i pitanja transporta, goriva, zaštite ozonskog omotača i legislativu koja se odnosi na fluorinske gasove. Prema važećem energetske-klimatskom pravnom okviru<sup>8</sup>, EU-27 treba kolektivno da redukuje emisije gasova staklene bašte za 20%, smanji potrošnju energije za 20% i poveća energetske efikasnosti za 20% do 2020. godine. Ukupno smanje emisije gasova staklene bašte EU-27 u 2009. je bilo 16% u odnosu na 1990, što predstavlja pokazatelj uspeha pravnog okvira.<sup>9</sup> Prema podacima Evropske komisije, u ovom trenutku je jedino neizvesno ispunjenje cilja od 20% više energetske efikasnosti do 2020. godine,<sup>10</sup> ali se mora imati u vidu masovna relokacija proizvodnje (delimično i usled složenijeg i skupljeg režima zaštite životne sredine) u poslednjih dvadeset godina, kao i rast „karbonskog otiska“ stanovnika mnogih država EU (rast potrošnje i transporta) koji je skriven kroz relokaciju proizvodnje, a koji svi kumulativno utiču na ovakve statističke podatke.

- 6 Više o inicijati i svim sastavnim dokumentima videti: <http://ec.europa.eu/resource-efficient-europe/>
- 7 Dostupna na: [http://ec.europa.eu/clima/documentation/roadmap/docs/com\\_2011\\_112\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/clima/documentation/roadmap/docs/com_2011_112_en.pdf)
- 8 U nedostatku zvaničnog prevoda za izraz *legislative framework* koristiće se izraz „pravni okvir“.
- 9 Videti više: Strategija za kompetitivnu niskokarbonsku ekonomiju u 2050, str. 5.
- 10 Videti više: *ibid.*, str. 5.

### 3. Strategija za kompetitivnu niskokarbonsku budućnost

Strategija za kompetitivnu niskokarbonsku budućnost<sup>11</sup> je deo seta strateških dokumenata u oblasti klimatsko-energetske politike koje je tokom 2011. godine predstavila Evropska komisija (EK). U okviru pripreme Strategije EK je sprovela analizu različitih scenarija smanjenja emisije gasova do 2050. sa ciljem da emisija gasova bude 80–95% manja u odnosu na nivo iz 1990. godine uz ideju graduelnog povećanja redukcije do 2050. putem uvođenja novih isplativih tehnologija i korepondiranja standarda emisije sa razvojem tehnologije.<sup>12</sup>

Strategiju čini pet delova: 1. Glavni izazovi Evrope; 2. Ključni koraci do 2050; 3. Inovacije u cilju niske emisije – sektorska perspektiva; 4. Investicije u budućnost sa niskim emisijama; 5. Međunarodna dimenzija.

Kao jedan od ključnih koraka do 2050. Strategija prepoznaje smanjenje „domaćih“ emisija za 80% u poređenju sa 1990. godinom putem pravih redukcija emisija bez oslanjanja na tržišta emisija gasova<sup>13</sup> uz isticanje da su dosadašnje inicijative i legislativa već dovele do redukcije od 16% u 2009. godini u odnosu na 1990. godinu ali i da bi njihova primena dovela do redukcije od samo 60% do 2050.<sup>14</sup>

Strategija posvećuje veliku pažnju inovacijama sa ciljem niske emisije gasova u nizu sektora pozivajući se na različite studije koje je uradila EK, uz naglašavanje da će prilikom razvoja budućih sektorskih politika morati posebno da se analiziraju troškovi, gubici i neizvesnosti<sup>15</sup>, što prepoznajemo kao jedan od najvećih izazova koji će proisteći iz ove Strategije. Dokument potom detaljno analizira potrebu za inovacijama u sektorima proizvodnje energije, transporta, izgradnje objekata, industrije (uključujući energetske intenzivnu) i upotrebe zemljišta.

U energetsom sektoru, Strategija promovise ideju gotovo potpuno dekarbonizovane proizvodnje električne energije do 2050. godine i delimičnu eliminaciju fosilnih goriva u sektoru transporta i za grejanja, uz pretpostavku da će rast potrošnje električne energije u transportu i za grejanje biti jednak uštedama zahvaljujući merama energetske efi-

11 *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A roadmap for moving to a competitive low carbon economy in 2050*, Brussels, 8.3.2011 com(2011) 112 final.

12 Videti detaljnije: Strategija za kompetitivnu niskokarbonsku ekonomiju u 2050, str. 3.

13 Videti više: *op.cit.*, str. 4.

14 Videti više: *op.cit.*, str. 5.

15 Videti više: *op.cit.*, str. 6.

kasnosti.<sup>16</sup> Iako Strategija naglašava suverenitet prilikom izbora energetske miksa svake od članica EU<sup>17</sup>, ona ujedno i predviđa gotovo dekarbonizovanu proizvodnju električne energije primenom niskokarbonskih tehnologija, uključujući obnovljive izvore energije. Ovakva postavka otvara dva značajna pitanja od kojih je na samo jedno dat odgovor u Strategiji. Trenutno se oko 27,3% električne energije u EU proizvodi u nuklearnim elektranama<sup>18</sup> i, uprkos rizicima koje ova vrsta tehnologije predstavlja, upravo njena primena doprinosi manjim emisijama gasova staklene bašte. Ipak, EK nije eksplicitno uključila, ali ni isključila, nuklearnu energiju u Strategiju i razmatranje „niskokarbonske budućnosti EU“. Ukoliko bi se, osim elektrana na fosilna goriva, isključile i nuklearne elektrane, članice EU bi gotovo 100% električne energije obezbeđivale iz obnovljivih izvora, što otvara izazov obezbeđivanja kontinuiranog snabdevanja potrošača na tržištu sa varijabilnom proizvodnjom. U vezi sa ovim Strategija prepoznaje neophodnost investicija u nove tipove prenosnih mreža koje mogu da garantuju sigurno snabdevanje potrošača.

U sektoru transporta Strategija predviđa da će do 2025. godine glavni izvor smanjenja emisija GSB biti povećana efikasnost upotrebe goriva uz mogućnost smanjenja emisija gasova ispod nivoa iz 1990. godine do 2030. godine<sup>19</sup> Ističe se potreba primene niza mera, uključujući planove za rešavanje problema saobraćajnih gužvi i zagađenja vazduha, naplatu upotrebe infrastrukture, prostornog planiranja i uticaja na tražnju u oblasti transporta putem uvođenja standarda emisije i sistema oporezivanja, kao i većeg stepena elektrifikacije. U pogledu izgradnje zgrada i njihovih energetske performansi, Strategija ističe mogućnosti redukcije emisija do 90% do 2050. godine. Prema procenama EK, u oblasti industrijske proizvodnje postoji mogućnost redukcije GSB do 87% u 2050. godini uz prepoznavanje potrebe za razvijanjem detaljnih specifičnih strategija za različite oblasti. Da bi se ovaj ambiciozni cilj realizovao, ističe se nužnost skladištenja GSB nakon 2035. godine. Pod pokroviteljstvom EU se trenutno sprovodi nekoliko projekata ispitivanja mogućnosti skladištenja GSB, pre svega u iskorišćenim prirodnim rezervoarima gasa.<sup>20</sup> Ipak, kako se ističe u Strategiji, godiš-

16 Videti više: *op. cit.*, str. 6.

17 Uporediti: član 192. i 194. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.

18 Više o učešću različitih izvora električne energije u ukupnoj proizvodnji u EU-27 videti na: <http://www.cca.europa.eu/data-and-maps/indicators/electricity-production-by-fuel-1/electricity-production-by-fuel-assessment-2>

19 Videti više: Strategija za kompetitivnu niskokarbonsku ekonomiju u 2050, str. 7.

20 Više o politici EU u ovoj oblasti videti na: [http://ec.europa.eu/clima/policies/lowcarbon/ccs\\_en.htm](http://ec.europa.eu/clima/policies/lowcarbon/ccs_en.htm)

nji troškovi primene ovakve tehnologije bi bili oko 10 milijardi evra uz opasnost da drugi veliki emiteri u svetu ne sprovedu ovakve projekte, čime se stvaraju veliki pritisci na konkurentnost velikih evropskih industrijskih emitera.<sup>21</sup> Konačno, u pogledu održivog podizanja produktivnosti zemljišta, Komisija potcrtava da istraživanja ukazuju na to da poljoprivredni sektor može da redukuje emisiju GSB (koji nisu CO<sub>2</sub>) za 42–49% do 2050, uz mogućnosti da se primenom novih tehnologija podigne nivo zadržavanja CO<sub>2</sub> u zemljištu i šumama. Predpostavlja se da će ukupno učešće poljoprivrede u emisijama rasti do 2050, kada će predstavljati trećinu ukupnih emisija GSB u EU, ali uz povećanu proizvodnju zbog nužnosti da se podmire globalne potrebe za hranom.<sup>22</sup>

Strategija detaljno analizira mogućnosti investicija u niskokarbonsku budućnost. Strategijska postavka EK je da će povećanje kapitalnih investicija, uz smanjenje troškova za goriva i zavisnosti od uvoza, omogućiti kompetitivnu niskokarbonsku budućnost čiji će prateći efekti biti kreiranje novih (zelenih) poslova i poboljšanje kvaliteta vazduha i unapređenje zaštite zdravlja.<sup>23</sup>

Dokument tako predviđa povećanje kapitalnih investicija u obnovljive izvore energije, „pametne“ elektromreže, elektrifikaciju a naročito elektrifikaciju saobraćaja, skladištenje ugljenika i unapređene industrijske procese. Strategija predviđa da će ispunjenje ovog cilja zahtevati povećanje javnih i privatnih investicija u narednih 40 godina, za u proseku 270 milijardi evra godišnje ili od 1,5% BDP EU u odnosu na sadašnjih 19%.<sup>24</sup> Ipak, Strategija prepoznaje teškoće podsticanja privatnog sektora i individualnih potrošača da investiraju u ovakve tehnologije zbog dugog perioda povraćaja ovakvih investicija i važnost javnog finansiranja, uključujući garancije i niže kamatne stope kao podsticaj privatnim investicijama. Imajući u vidu posledice koje je poslednja ekonomska kriza imala na javne finansije država članica, otvara se ozbiljno pitanje u kojoj meri će države članice biti u stanju da sprovedu ovakve programe. Dodatno, iako Strategija na više mesta ukazuje na važnost finansijskih podsticaja privatnom sektoru samo pominje da ove mere potencijalno mogu biti državna pomoć dok se ni na jednom mestu ne spominje princip „zagađivač plaća“ u kontekstu finansiranja redukcije emisija. U strategiji se takođe ističe važnost promene izvora energije i smanjenje uvoza fosilnih goriva u Evropu, i ukupne mere bi, osim manjih troškova za uvoz nafte i gasa, značile i ukupnu manju pri-

21 Uporediti: Strategija za kompetitivnu niskokarbonsku ekonomiju u 2050, str. 9.

22 Videti više: *op. cit.*, str. 9–10.

23 Videti više: *op. cit.*, str. 10–13.

24 Videti: *op. cit.*, str. 10.

marnu energetska potrošnju od 30% u 2050. godini u odnosu na 2005. godinu.<sup>25</sup> Evropska komisija energetska transformaciju takođe vidi i kao priliku za kreiranje novih radnih mesta što je trenutno od posebnog značaja za Evropu. Konačno, u Strategiji potcrtava važnost redukcije emisija za unapređenje kvaliteta vazduha u evropskim gradovima, a u okviru šire politike zaštite životne sredine uz smanjenje troškova na tradicionalne metode kontrole zagađenja vazduha, ušteda u zdravstvenim sistemima i manje smrtnosti i oboljevanja populacija.

U petom delu Strategije je obrađena međunarodna dimenzija problema. Ističe se leaderska uloga EU u smanjenju emisija GSB ali uz naglašavanje limitiranog uticaja članica EU na smanjenje emisija zbog učešća u globalnim emisijama od samo 10%. Uz podsećanje da su mnoge zemlje (emiteri 80% ukupnih GSB) notifikovale svoje planove za redukciju emisija u skladu sa Dogovorom iz Kopenhagena, EK u Strategiji naglašava važnost razvoja globalnog karbonskog tržišta i strategija razvoja koje su usmerene na niske emisije. Ipak, u strategiji se izbegava da se jasno naglasi važnost i potencijale povezivanja redukcije emisija sa trgovinskim i režimima razvojne pomoći, i potencijalno uslovljavanje drugih emitera u ovom pogledu.

#### 4. Glavni pravni izazovi

Analiza Strategije ukazuje na nekoliko važnih pravnih izazova i trendova u narednim decenijama. Prvenstveno se nameće potreba uvođenja novih (viših) standarda (redukovane) emisije GSB u nizu oblasti, a naročito energetici, industriji i transportu. Kao što je već istaknuto, u strategiji se insistira na gradualnom uvođenju standarda kako nove tehnologije budu postajale dostupne uz detaljnu eksplikaciju postepenog dekarbonizovanja sektora proizvodnje električne energije. Ipak, javljaju se dva velika izazova. Prvi prepoznaje sama Strategija, a on se odnosi na povećanje javnih i privatnih investicija od 1,5% BDP u odnosu na sadašnji nivo, što će biti teško ostvarljiv cilj imajući u vidu neizvesan ekonomski oporavak nacionalnih ekonomija članica u narednoj deceniji. S druge strane, Strategija polaže velike nade u razvoj tehnologije i mogućnosti da se proizvodnja energije i transport, kao i sadašnji industrijski procesi realizuju uz značajno redukovani uticaj GSB. Strategija ne daje odgovor na pitanje šta će se desiti ukoliko ne budu bile dostupne, bilo faktički bilo finansijski, dovoljno dobre tehnologije koje mogu dovesti do ovakve reduk-

25 Videti više: *op. cit.*, str. 12.

cije emisija i kakve će ovo posledice imati na energetska-klimatsko zakonodavstvo EU? Iako je reč o velikom razdoblju (2011–2050), u kome se može očekivati dalji razvoj tehnologija, ostaje pitanje političke spremnosti da se pravni režimi menjaju u toj meri da na veći način vrše pritisak na privredne subjekte u EU (npr. propisivanjem standarda koje je tehnički teško i skupo ostvariti, a pogotovo onih standarda koji bi primorali industriju na dalju relokaciju i zatvaranje radnih mesta u Evropi). U tom smislu uvida se značajan rizik za uspeh ambicioznog cilja redukcije emisije GSB.

Ambiciozni planovi u vezi sa investicijama u niskokarbonske tehnologije, dodatnu elektrifikaciju i razvoj „pametnih“ distributivnih mreža otvara i pitanje potrebe za redefinisanim pravila državne pomoći u pogledu zaštite životne sredine. Evropska unija u cilju zaštite konkurencije na tržištu ima najrazvijeniji sistem kontrole dodele državne pomoći uz izgrađen sistem kriterijuma za njenu dodelu od država članica. Trenutni okvir za procenu kompatibilnosti mera pomoći sa zajedničkim tržištem EU koji čine Smernice Evropske komisije za državnu pomoć za zaštitu životne sredine prepoznaje mogućnost dodele pomoći za sprovođenje viših standarda zaštite životne sredine od komunitarno propisanih, za raniju usvajanje standarda, za uštedu energije, kao i za obnovljive izvore energije.<sup>26</sup> Ipak, u literaturi postoje argumenti da se u Ugovor o funkcionisanju Evropske unije uvede poseban pravni osnov za mere pomoći u vezi sa klimatskim promenama.<sup>27</sup> Kao što je već naglašeno, u Strategiji se pitanje podsticaja privatnom sektoru za sprovođenje redukcija pominje samo jedanput, ističući da te mere potencijalno mogu biti državna pomoć.

Jedan od najznačajnijih pravnih izazova koji će proisteci iz Strategije jeste promena fokusa energetske regulative sa trenutnog liberalizovanja i integrisanja tržišta električne energije i obezbeđenja zaštite životne sredine ka razvoju sofisticiranih mreža za prenos energije koje će imati dovoljan kapacitet da zadovolje potrebe potrošača, distribuirajući rezultat proizvodnje izložene dnevnim i sezonskim oscilacijama. Ovo će nužno implicirati i dalju energetska međuzavisnost članica EU, uz rešavanje niza tehnoloških, ekoloških i regulatornih izazova.<sup>28</sup>

26 Videti detaljnije: *Community Guidelines on State Aid for Environmental Protection*, Official Journal C 82 of 1.4.2008, str. 1.

27 Videti detaljnije: Sanmeet Kaur, *Using State Aid to Correct the Market Failure of Climate Change*, RECIEL 18 (3) 2009, str. 268–285.

28 Više o razvoju „pametnih mreža“ u Evropi videti: European Technology Platform, *SmartGrids – Strategic Deployment Document for Europe's Electricity*

Poseban izazov implementaciji ovakve politike predstavljace nepristajanje drugih velikih emitera da redukuju emisije u istom obimu, imajući u vidu potrebne investicije i relativno ograničen uticaj EU na redukciju emisija. Ukoliko drugi veliki emiteri ne budu preduzimali slične mere u većem obimu, ekonomske i društvene posledice po EU će biti značajne. One će se pre svega ogledati u (ne)kompetitivnom privrednom okviru, daljoj relokaciji biznisa (proizvodnje i radnih mesta) i smanjenju investicija, uz jake pritiske da se izvrši socijalizacija troškova uz nove uloge strukturnih i kohezivnih fondova EU i, kao što je već naglašeno, nove i obimnije mere državne pomoći. Sve ovo može dovesti i do preispitivanja instrumenata trgovinske politike i razvojne pomoći u kome će politike partnera EU imati značajnu ulogu.

Konačno, svi ovi izazovi će se odraziti i na Srbiju kao potencijalnu buduću članicu EU koja će pristupanjem preuzeti i sve obaveze EU u ovom domenu. Iako je pristupanje Srbije trenutno neizvesno, u narednom periodu Srbija će biti suočena sa kontinuiranim pritiskom da dostigne standarde EU, koji se neprestano menjaju, kao i da prilagodi zakonodavstvo, privredu i građane novim standardima. Imajući u vidu trenutnu potrošnju energije u Srbiji<sup>29</sup>, ona će svakako značiti i njeno značajno redukovanje i unapređenje energetske efikasnosti uz radikalnu promenu ekoloških i energetska navika.

## 5. Umesto zaključka

Klimatske promene i antropogene emisije gasova staklene bašte predstavljaju dugotrajan politički, ekonomski i pravni izazov. Evropska unija je u prethodnom periodu potvrdila vodeću poziciju u kreiranju politika i legislativnih rešenja za smanjenje emisija gasova staklene bašte. Dugoročno strateško planiranje je od velike važnosti za redukciju emisija gasova uz održavanje konkurentnosti država članica EU. Strategija za kompetitivnu niskokarbonsku budućnost do 2050. godine ukazuje na važnost gradualnosti transformacije politika, pravnih režima i standarda koje uspostavljaju, u skladu sa napretkom i dostupnošću novih niskokarbonskih tehnologija u naredne četiri decenije. Ipak, potencijalna nedostupnost odgovarajućih tehnologija navodi na zaključak da će EU biti suočena sa značajnim izazovima prilagođavanja ekološkog *acquis*-a kako bi se ostvarila željena redukcija emisija gasova staklene bašte.

*Networks of the Future*, 2010. Dostupno na: [http://www.smartgrids.eu/documents/SmartGrids\\_SDD\\_FINAL\\_APRIL2010.pdf](http://www.smartgrids.eu/documents/SmartGrids_SDD_FINAL_APRIL2010.pdf)

29 Detaljnije o visokom nivou potrošnje energije u Srbiji i emisije Co2 u odnosu na društveni proizvod videti u: Aleksandar Kovačević, *Mesto i uloga Srbije u procesu klimatskih promena*, u *Klimatske promene – studije i analize*, Evropski pokret u Srbiji, 2010, str. 147–149.

REDUCTION OF GREEN HOUSE GAS EMISSIONS  
AND EU ECONOMY COMPETITIVENESS BY 2050  
- LEGISLATIVE CHALLENGES

Abstract

*The European Union is a global leader in the fight against climate change. In early 2011 the European Commission has promoted A Roadmap for moving to a competitive low carbon economy in 2050 as a part of the Initiative for the effective use of resources. The paper analyzes this strategy, major legislative challenges that will stem from it and the legislative processes that will result from this policy. Several major EU legislative challenges for the next few decades are identified in connection with the implementation of this policy: 1) the need to introduce new (higher) standards in a number of areas, particularly energy, industry, transport, 2) Change of the energy legislation focus, 3) the need for redefining the rules for state aid; 4) Changes in the instruments of development policy and further linkage with trade policy, and 5) Creation of legal regimes that could ensure the achievement of emissions reductions and maintain the competitiveness of the EU economy in the event of cost-effective technologies not being available.*

*Key words: Climate change, European Union, GHG emissions reduction, economy competitiveness*